

ובדרכי אבותינו

עלון שבועי שע"י תלמוד תורה 'עטרת חיים' לבני תורה ק"ק תימן יע"א
בנשיאות מרן הגאון רבי יצחק רצאבי שליט"א

רח' הרא"ש 2 אלעד, ישראל, טל: 03-9097022

בנתיבי החינוך

הרב אליהו נהרי שליט"א מנהל הת"א

פניני הלכה

אמירת 'מא כבר' ע"י קטן

נהגו אבותינו שקודם 'מה נשתנה' עומד קטן ואומר בשפה המדוברת (תימנית) את סיפור יציאת מצרים 'מא כבר הדה אליהי וכו', וטעם הדבר בשביל לחנך הקטנים ולשתפם במצוות ההגדה, וגם שנייץ לא ישנו. ומטעם זה נהגו הרבה בקהילותינו, שאוחז הקטן בידיו בשעה שאומר 'מא כבר' ביצה ובשר צלי [או יין צימוקים או מצה] ואוכלם אחר שגומר או מיד אחרי אכילת הכורך. מקור מנהג זה, לפרש להם, נמצא כבר בגאונים כמו שכתב 'הרייץ גיאתי משם ירב נטרונאי'.

ושוורש העניין בזה, הוא לבאר עניין גאולתינו ויציאתינו משעבוד לחירות לנשים, שהרי גם הן חייבות בסיפור יציאת מצרים, וכן הקטנים שחייבין לספר להן העניין

שנאמר והגדת לבנך וכו'.
(יעוין כ"ז באורך בפרי עץ חיים להגרי"י רצאבי שליט"א)

וגם כיום שרובם לא מבינים את השפה התימנית (לעז) ראוי לומר זאת, גם משום שגורם הדבר לשמחה ושהתינוקות לא ישנו, וגם מפני ששפה זו, נחוצה ללומדי התורה, היות והשפה הערבית היא בת אחות של לשון הקודש (כנ כתב הרמב"ם) והרבה מספרי חז"ל כתובים בשפה זו, ועייץ ידעו ויבינו את התורה. כן הורה מרן הגרי"י רצאבי שליט"א בשיעוריו.

ואפלו כלנו חכמים, כלנו נבונים, כלנו יודעים את התורה, מצוה עלינו לספר ביציאת מצרים. וכל המאריך ביציאת מצרים הרי זה משובח

(אגדתא דפסחא)

גירסתנו במדרש 'וכל המאריך וכו', לא כמו שנפוץ אצל שאר העדות וכל המרבה וכו'. וכבר עמד על לשון זה מהרי"ץ בפירושו 'עץ חיים' לאגדתא דפסחא, וביאר משם הרב 'עיר דוד', שגם אם מאריך להביא משלים להבינם את סיפור יציאת מצרים, גם על זה קובע לו הקב"ה שכן על אף שלא האריך בסיפור היציאה עצמה.

ואפשר להוסיף טעם נוסף למה נקטו לשון 'להאריך' ולא 'להרבות', ללמדינו שיש עניין שהאדם יספר את סיפור יציאת מצרים בהמחשה כאילו הוא חי את זה כעת, עם תנועות הידים והגוף, עם קולות עולים ויורדים, כדרך המספרי סיפורים להאריך ולמתוח את השומעים בכדי שהסיפור יהיה מעניין. ולא יספר בדרך קצרה ורדומה בלבד, שאז רק שלא ירגיש בזה כאילו יצא ממצרים, אלא יגרום שגם בני ביתו ובפרט הילדים הקטנים ישתעממו וירדמו, ואז נפסיד את עיקר מצות היום 'והגדת לבנך'.

ולא לחינם נהגו אבותינו שהילדים אומרים את נוסח 'מא כבר', אשר בתוכו מסופר את עשרת המכות ויציאת מצרים עם תיאורים המושכים את הלב להאזין להם. ולאחר מכן משבחים ומפארים את הילד אשר אמר.

וכבר ידוע שיש שני שיטות בעריכת הסדר. יש שנהגו להאריך בתוך אמירת ההגדה להוסיף במדרשי חז"ל ולהרחיב ולבאר, אך כמובן נתנו לבם שסיפקו לאכול את האפיקומן קודם חצות. ויש שנהגו לקרוא את הכתוב בהגדה ולסיים הסדר. ורק לאחר גמר הסדר האריכו כל אחד כרצונו ויכלתו. וכולם דברי אלדים חיים, העיקר לעשות רצון יושב שחקים.

ושמעתי מחברי ה"ה שי ציוני ה"י, שסבו מארי סאלם בן יוסף מעודה, היה נוהג להאריך באמירת ההגדה במדרשי חז"ל לרוב, ואילו סבו השני מארי יחיא יעקב בן יחיא סייאני היה נוהג לקרוא רק את שכתוב בהגדה. ושנה אחת אירע ושני הסבים ערכו הסדר יחדיו. כשהתחילו את ההגדה התחיל מארי סאלם מעודה להוסיף ולהרחיב במדרשי חז"ל נוספים. אמר לו מארי יחיא סייאני, ההגדה עצמה היא היא סיפור יציאת מצרים! לא כעת הוא הזמן להוסיף על מה שתיקנו חז"ל, רק לאחר סיום עריכת הסדר זהו הזמן להאריך (וכדרך שנהגו רוב ככל בני עדתינו הקדושים, אגאני). שמע מארי סאלם מעודה כיבד את רצון חברו, ולא הוסיף עוד על הכתוב אלא קיצר.

ובדורינו זה חשוב מאוד שיתן האדם דעת להאריך כפי שביארנו, בין לנוהגים להוסיף על ההגדה ובין לנוהגים לקרוא רק את אשר כתוב בהגדה. ועצה זו אינה רק לימי הפסח בלבד, אלא לכל השנה, בכל שבת ומועד כשיושב עם בני ביתו בדברי תורה, לספר את הדברים בהמחשה, שעל ידי זה יחרטו הדברים בזכרונם. צאו נא וראו כיצד הילדים הרכים זוכרים את סיפורי הגנת, לפרטי פרטים, והנם בסה"כ בגיל שלוש וארבע שנים. כי היא ממחישה להם את הדברים, ולבם נמשך להצגה אשר הנם רואים ולקולות אשר הם שומעים.

וגם אני הצעיר בהיותי מחנך כמה שנים את גיל מכינה ב', הייתי מלמד מדרשי חז"ל רבים, עד כמה שידי משגת בחסד הי עלי. ולא פעם היו אומרים לי ההורים, האינך חושב שזה הרבה בשביל הילדים?? השבתי להם בשאלה, הילד מספר לכם את כל המדרשים? השיבוני, ב"ה הוא זוכר הכל!! וכו'. אי"כ אחי ורעי כדאי מאוד להיות גנת למען עוללינו, שיפרחו וזכרו הדברים.

נודה ונברך את ידידנו המלמד המסור הרב יוסף יצחק גברא שליט"א על עזרתו הרבה בגיליונות היוצאות מידי שבוע, יה"ר שיראה פרי בעמלו ויזכה לבנים ובני בנים יראים ושלמים עושים רצון קונם שבמרומים

מִרְן נְשִׂיא הַמוֹסְדוֹת

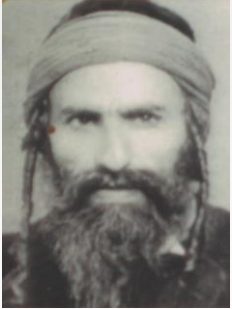
הרב הגאון רבי יעקב רעאבי שליט"א
פוסק עדת תימן

עניין בעיעה על מצה ומחצה בכל שבעת ימי הפסח, והמקור לכך. האם ניתן ללמוד הלכה מהפשט של פסוק, וראיות מהראשונים לעניין זה.

כתוב בתורה בפרשת ראה [דברים פרק ט"ז], **שְׁמֹר אֶת חֻדְשׁ הָאֶבֶב, וְעִשִּׂתָּ פֶסַח לַיְיָ אֱלֹדֵיֶךָ, כִּי בְחֻדְשׁ הָאֶבֶב הוֹצִיאָךָ יְיָ אֱלֹדֵיֶךָ מִמִּצְרַיִם לְלֶחֶם. וְזָבַחְתָּ פֶסַח לַיְיָ אֱלֹדֵיֶךָ צֹאן וּבֶקֶר, בְּמִקּוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְיָ לְשִׁכְן שְׁמוֹ שָׁם. וּבְפֶסֶק הַשְּׁלִישִׁי כְּתוּב, לֹא תֹאכַל עֵלְיוֹ חֶמֶץ, שִׁבְעַת יָמִים תֹּאכַל עֵלְיוֹ מִצּוֹת לֶחֶם עֲנִי, כִּי בְחֻזְזוֹ יִצְאֶת מִצְרַיִם לְמַעַן תִּזְכֹּר אֶת יוֹם יִצְאֶתָּ מִצְרַיִם כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ.**

כידוע, רבינו זכריה הרופא בנימוקיו על הרמב"ם בכת"י [ה' חמץ ומצה, פרק ח' הלכה כ', הבאתי דבריו בפני"ח דף שני"ח] כותב, שמפסוק זה לומדים את עניין הבציעה על מצה ומחצה בכל שבעת ימי הפסח. ומי שבקי במנהגים, בעיקר אלו הם החולקים בדרכו של מהרי"י זיע"א אבל לא דווקא הם, מקובל אצלם מדורי דורות איש מפי איש, שלא רק שבלייל הסדר בוצעים על מצה ומחצה, דהיינו שישנו ילחם עוני של פרוסה המצרפים אותה לילחם משנה' [עין ברכות דף ט"ל:], אלא כך עושים גם במשך כל שבעת ימי הפסח. ומקור הדבר יוצא מתוך פסוק מפורש, **שִׁבְעַת יָמִים תֹּאכַל עֵלְיוֹ מִצּוֹת לֶחֶם עֲנִי.** חז"ל דורשים במסכת פסחים [דף קט"ו:] מהמלים **לֶחֶם עֲנִי**, מה דרכו של עני בפרוסה, אף כאן בפרוסה.

מי בתמונה?

בין הפותרים נכונה יוגרל פרס

חז"ל בגמרא פסחים ובספרי [אה, אות ל'], ובמכילתא [בא, פרשה י'], ובמדרש הגדול, למדו הרבה לימודים מפסוק זה, וזהו אחד מהלימודים. ישנם לימודים אחרים, או ילחם שעונים עליו דברים הרבה, או יפרט לחלוט ואשישה, או ימה עני מסיק ואשתו אופה, אף כאן הוא מסיק ואשתו אופה, לפי פרוש רש"י והרשב"ם [שם] מפה לומדים, שצריך לאפות את המצה בזריזות. כמו שלעני אין פנאי, הוא בא רעב, ולכן הוא עוזר לאשתו לאפות. הוא אומר לה, את תאפי, ואני בינתיים אכין את התנור. כי אם היא תעשה זאת לבד, הדבר יקח הרבה זמן. ויש מפרשים, שמפה הלימוד, שהאדם בעצמו צריך להשתתף ולעסוק בעשיית המצה. דהיינו זהו חיוב מצה, 'הוא מסיק'. אי"כ אנו גם מתנהגים כאילו אנחנו עניים.

אבל כעת נעסוק בעיקר על הלימוד, מה דרכו של עני בפרוסה, אף כאן בפרוסה. דהיינו, המצרים הביאו לאבותינו לאכול מצה. עוד לפני שיצאנו ממצרים, כבר היה מצה. הרי אנו אומרים בהגדה, הא לחמא עניא דאכלו אבהתנא דנפקו מארעא דמצרים, כבר במצרים היו מצות. כיון שהמצה אינה מתעכלת מהר, רצו המצרים לחסוך מעצמם הוצאות, לכן נתנו לאבותינו לאכול מצה, שהיא שווה הרבה זמן בבטן, אינה מתעכלת מהר, והאדם אינו מרגיש את עצמו רעב. אבל גם מבחינת הכמות, הם נתנו לנו בעניות. כלומר, גם מבחינת הלחם עצמו, וגם מבחינת הכמות, הם לא נתנו לחם שלם, אלא חצי, בדרך עניות ושפלות, בדרך של בזיון. אי"כ בכדי שנדע את המצב שהיה לנו, שיעבדים היינו במצרים, לכן אנו עושים זכר לזה ע"י שפורסים את המצה למחצה. ואנחנו נוהגים כך בכל שבעת ימי הפסח, והדבר נלמד מהפסוק הזה, **שִׁבְעַת יָמִים תֹּאכַל עֵלְיוֹ מִצּוֹת לֶחֶם עֲנִי**, כדבר האמור.

על עניין זה, ישנה לכאורה קושיא גדולה, וכבר עמד עליה רבינו שרירא גאון בתשובה [שע"ת סימן רכ"ב, אוצר הגאונים למסכת ברכות חלק התשובות דף פ"ט]. הוא כותב, שעניין ילחם עוני הוא רק בלילה, אבל ביום אסור לעשות כן, כיון שחייב ילחם משנה'. הרי לפי הרבה קדמונים, התוספות במסכת ביצה מביאים בזה מחלוקת [עין תוסי מסכת פסחים דף קט"ז ע"א ד"ה מה, ויש מביאים ראייה לזה ממסכת ביצה דף ל"ו ע"ב], האם ביו"ט ירד מן, או שלא? והם נוקטים, שגם ביו"ט לא ירד מן, כמו בשבת, והיה לחם משנה מערב יו"ט, לכן צריך שיהיה לחם משנה גם ביו"ט.

אומר רב שרירא גאון, שביום חייב שיהיה לחם משנה. זה לשונו, הלכה רווחת בכל מקום, שאין בוצעין בשבת ויו"ט, אלא על שני ככרות. ובליל פסח על אחת וחצי, והם כמו שתי ככרות משום לחם עוני. הוא אומר בדיוק הפוך ממה שאנו אומרים, לדבריו הפסוק אומר **תֹּאכַל עֵלְיוֹ מִצּוֹת לֶחֶם עֲנִי**, 'עליו' היינו על הפסח, עליו אוכלים לחם עוני, וזה רק בלילה. אי"כ לפי דבריו מפורש, שעניין לחם עוני הוא רק בלילה. אבל אנחנו אומרים, שזה גם ביום, בסעודת יום טוב, וגם בחול המועד.

אמנם לגבי חול המועד, רב שרירא גאון לא מתווכח. כי זה לא נורא, בלאו הכי אין דין של לחם משנה בחוה"מ, זהו אינו יו"ט, אי"כ שיהיה כך או שלא. אבל ביו"ט עצמו, ביום, לדבריו חובה שיהיה לחם משנה, שהרי כתוב במפורש **תֹּאכַל עֵלְיוֹ**. 'עליו' היינו, על קרבן פסח. הרי הפסוק אומר, **לֹא תֹאכַל עֵלְיוֹ חֶמֶץ**, דורשת הגמרא [פסחים דף כ"ח ע"ב], **לֹא תֹאכַל הַפֶּסַח, וְעַדִּין חֶמֶץ קַיִם.** מכאן למדנו, שביעור חמץ מן התורה הוא משעה ששית, מחצי היום שזה בסוף השעה הששית. מחצי יום, אסור שיהיה חמץ, שנאמר **יֹא תֹאכַל עֵלְיוֹ**, על קרבן פסח, 'חמץ'. ממשיך רב שרירא גאון ואומר, אי"כ ישבעה ימים תאכל עליו, היינו על הקרבן פסח, וזהו ילחם עוני, ומתי זמן אכילת קרבן פסח? בלילה. הרי זמן אכילת קרבן פסח אינו במשך שבעת ימי

לז"ש"ק

תומר ישראל בן יעקב
ואודליה בת מנשה

ניתן להקדיש את העלון להצלחת, לרפואת, לעילוי נשמת.

לפרטים במזכירות הת"ת: 03-9097022

מִן נְשִׂיא הַמוֹסְדוֹת

החג, אלא רק בליל פסח.

אכן זאת מחלוקת בין רבי אליעזר לרבי עקיבא [ברכות דף טי ע"א], רבי אליעזר אומר, שזמן אכילת קרבן פסח הוא עד חצות, ורבי עקיבא אומר שזה כל הלילה. הרמב"ם [הלכות קרבן פסח פרק ח' ה"ד], פסק כרבי עקיבא, אבל לפי הרבה ראשונים, הלכה כרבי אליעזר, שזמנו רק עד חצות, וכך אנו נוהגים, כפי שפסק מהר"י. והרי אכילת מצה, נלמד מדין אכילת קרבן פסח, לכן אוכלים את המצות עד חצות, לאחר מכן לא יוצאים ידי חובה, חובה לאכלה עד חצות הלילה. בכל אופן, אומר רב שרירא גאון, כיון שעניין אכילת קרבן פסח צריך להיות רק בלילה, לכן גם הלחם עוני הוא רק בלילה.

נשאלת השאלה, כיצד אנו מסתדרים עם הסבר זה? הרי רבינו זכריה הרופא אומר, שמהפסוק **שֶׁבַע יָמִים תֹּאכַל עִלְיֹו מִצֹּת לָחֶם עֹנֵי** לומדים שצריך לשים מצה ומחצה בכל שבעת ימי פסח, ואילו רב שרירא גאון אומר בדיוק הפוך, בגלל שכתוב **עִלְיֹו בְּשִׁיעֵתָא דְשִׁמְיָא**, מצאנו שרב סעדיה גאון מפרש [בתפסיר כאן] בדיוק הפוך מרב שרירא גאון. דהיינו, בפסוק כתוב פעמיים 'עליו', **לֹא תֹאכַל יְעִלְיֹו חֲמִץ, שֶׁבַע יָמִים תֹּאכַל יְעִלְיֹו מִצֹּת**, המלה 'עליו' הראשון והשני, אינם אותו הפירוש. רס"ג מפרש אותם בשני אופנים שונים. המלה 'עליו' הראשונה, הכוונה היא עמו. **לֹא תֹאכַל עִלְיֹו** היינו, לא תאכל ביחד עמו. אבל המלה 'עליו' השניה, הכוונה בסמוך לו. כמו שמצינו במשנה מסכת מנחות פרק י"א [דף צ"ו ע"א] שהמלה 'על', פירושה סמוך. לומדים זאת מהפסוק, **וְעִלְיֹו מִטָּה מְנַשָּׂה** [במדבר ב', כ'], מתרגמינן 'ודשרן סמיכין עלוהי'. א"כ, **שֶׁבַע יָמִים תֹּאכַל עִלְיֹו מִצֹּת**, הכוונה בסמוך לו. דהיינו, הרי שחיטת הפסח היא בערב פסח, ואכילת קרבן פסח הוא בליל פסח, א"כ אחרי שחיטת קרבן פסח, ישבעת ימים תאכל עליו מצות, כלומר בסמיכות לו, ומאז מתחילים שבעת ימי המצות.

היה הוה אמינא שנטעה בזה, כי הרי חג הסוכות הוא שמונה ימים, היינו חושבים שאולי שבעת הימים מתחילים רק לאחר היו"ט הראשון, או שהיינו חושבים שגם ערב פסח הוא בחשבון, ויכול להיות שכבר בערב פסח ישנה חובה לאכול מצה, כי כתוב 'שבעה ימים תאכל עליו', בזמן שחיטת קרבן פסח. מצד אחד אסור לאכול חמץ, 'לא תאכל עליו חמץ', אבל 'שבעת ימים תאכל עליו' היינו על הקרבן פסח, א"כ הייתי חושב שבערב פסח חובה מן התורה לאכול מצה. כך היינו חושבים. ולמעשה זה בדיוק ההיפך, כי בערב פסח אסור לאכול מצה, זאת תקנת חז"ל. לכן בכדי שלא נטעה בפירוש הפסוק, נתבאר לנו שיעליו' פירושו מאחרי כן, בסמוך לו. כך פירש רס"ג, ולאחר שחיפשנו מצאנו שבעצם הדבר כבר כתוב במדרש חז"ל, מובא כך במדרש תנאים, וכן במדרש הגדול [דברים ט"ז, ג'], הם כותבים במפורש, **שֶׁבַע יָמִים תֹּאכַל עִלְיֹו מִצֹּת**, בסמוך לו. אם כן חז"ל כבר עמדו על הפירוש הזה, וזאת ראייה וסייעתא טובה למנהיגנו.

אפשר לפרש פירוש נוסף. כתוב בפסוק, **וְזָבַחְתָּ פֶּסַח לַיהוָה צֹאן וּבָקָר**, אבל קרבן פסח הרי אינו בא מהבקר, אלא מהצאן, וגם לא מכל צאן. אלא חז"ל דורשים [פסחים דף ע"ב], **צאן, זה פסח. ובקר, זו חגיגה**. כך גם הוא התרגום, **ותיכס פסחא קדם י"י אלהך מן בני ענא, ונכסת קודשיא מן תורי**. דהיינו, זבח השלמים, קרבן חגיגה, בא מהבקר. אבל קרבן פסח, **שֶׁה תָּמִים זָכָר בֶּן שָׁנָה** [שמות י"ב, ה']. א"כ יוצא שאפשר לפרש כי 'שבעת ימים' אינו חוזר על קרבן פסח, אלא על קרבן חגיגה המוזכר מקודם בפסוק.

יש אומרים, שזה מתחלק לשני הפסוקים. הפסוק הראשון, **וְעִשִׂיתָ פֶּסַח**, מדבר על קרבן פסח. והפסוק השני, **וְזָבַחְתָּ פֶּסַח**, אלו השלמים. א"כ אפשר לפרש ממילא את 'עליו' הראשון, **לֹא תֹאכַל יְעִלְיֹו חֲמִץ**, הכוונה על קרבן פסח. והפסוק **שֶׁבַע יָמִים תֹּאכַל עִלְיֹו מִצֹּת**, מדבר על קרבן שלמים, או קרבן חגיגה, שהם במשך כל שבעת ימי הפסח. למרות שלפי הדיוק, קרבן חגיגה הוא ביום הראשון, אבל יש לו תשלומין כל שבעה. אפשר להקריב את קרבן החגיגה בכל שבעת ימי הפסח. השלמים כמובן נאכלים לשני ימים ולילה אחת, אבל אפשר אחר כך להשלים זאת. לפי זה יוצא שהסברנו את עניין 'שבעת ימים', וגם המלה 'עליו' מדוייקת.

אבל פה, קפצה עלינו קושיא גדולה, דוקא מאחד מחכמי תימן שערער על דבר זה [הובאו דבריו באגדתא דפסחא פרי עץ חיים, דף ש"ס]. הוא טען, שאסור לעשות דבר כזה, **וכבר ידעת שאין אנו למדים הדינים מפשטי הפסוקים בלבד, לפי שזוהי שיטת המינים**. כך טוען אחד מחכמי תימן הראשונים, שכתב השגה על דברי רבינו זכריה הרופא בנ"ד. הוא אומר, כיצד סלקא דעתך? הרי אין לדין זה שום מקור בספרי חז"ל, אין הלכה לבצוע בכל שבעת ימי הפסח על מצה ומחצה.

הרי כידוע, בכל שבעת ימי הפסח, אנחנו בוצעים על מצה וחצי. שמים את הפרוסה על השלימה, ובוצעים. לא רק בליל הסדר, אלא בכל שבעת ימי הפסח. זהו המנהג של המדקדקים הבקיאיים במנהגים, מנהג של תלמידי חכמים, וכפי שאמרת, בפרט אלה ההולכים לפי שיטת מהר"י, כולם הסכימו על כך. מי שיראה על כך באריכות בהגדה של פסח [פרי עץ חיים]. א"כ לוקחים שתי מצות, עדיף לא לקחת מצה הפרוסה מראש, אלא לקחת שלימה ולבצוע אותה לפני הברכה, שיהיה היכר ופרסום. כך מהר"י מסביר. גם בליל הסדר הדבר כן, שהרי הבציעה היא בשעת הברכה. כתב מהר"י, **ויותר נראה לרבינו הרמב"ם להמתין מלחלקה עד כאן, לפרסומי מילתא טפי בשעת הברכה והאכילה** [אגדתא דפסחא, סדר מוציא ד"ה מה שכתב]. דהיינו, אל תיקח ממה שכבר פרוס, כי אז הדבר נראה שכך במקרה יצא, כיון שאין לך אז אתה לוקח זאת. לכן תיקח שתיים שלימות, ותפרוס אחד מהם, את החצויה תשים למעלה ואת השלימה למטה, ואז תבצע משתייהם. זהו המנהג העיקרי, ועושים כן בכל סעודה וסעודה לפני שמברכים המוציא לחם מן הארץ.

טוען אותו החכם, שאסור לעשות דבר זה, כיון שאתה לומד דין מהפשט שלפסוק, ואין לכך שום מקור בחז"ל. אתה רוצה לחדש

אליכם תלמידי תלמוד תורה 'עטרת חיים' היקרים, וכל שאר תינוקות של בית רבן הצדיקים!
גדולים ונעלים ימי חג הפסח אשר אנו בהם שרויים, ע"כ תנו לבכם להשקיע ימים אלו לעליה
בתורה בקדושה וביראה, כרצון אבינו שבמרומים, והוא ממעונו ייפן אליכם ברחמי הרבים

מִן נְשִׂיא הַמוֹסְדוֹת

דין לפי פשט הפסוק, זוהי שיטת המינים, כמו הצדוקים והבייתוסים, רח"ל. כיצד אתה מפרש פסוק ומוציא ממנו הלכה? **ענינו** על כך בס"ד באגדתא דפסחא פרי עץ חיים, כתבנו שזאת אינה קושיא. כיון שהמינים, אינם מפרשים כלל את הפסוק ילחם עוני, ימה דרכו של עני בפרוסה. זה הרי אינו פשט הפסוק. כל העניין הזה, לתלות זאת לכל שבעת ימי הפסח, מתחיל רק לפי דברי חז"ל. ויתירה מכך, התברר שהצדוקים בכלל מפרשים את הפסוק ילחם עוני, לא כתורה ולא כמצוה. הם אומרים שהפירוש הוא, לחם שעורים, שזהו לחם עניים, ולא לחם העשוי מחטה. לפי שיטתם ושטותם, אם עושים מצה מחטים, לא יוצאים בה ידי חובה, כיון שצריך לחם עוני, שזהו לחם של שעורים. אי"כ אנחנו בכלל לא בקו שלהם.

דבר שני, כנראה גם יש מקור לכך, שהצדוקים פירשו שהכוונה היא לא לשים מלח במצה. כך נראה מדברי רבינו יונה. כותבים תלמידי רבינו יונה בתיקון חג הפסח [ירושלם היתשניז, דף מ"ד], **המצה של-מצוה שמברכין עליה בליל הסדר, צריכה להיות נילושה במלח, ככל העיסות. להוציא מלב העם הדעות המשובשות, שהם אומרות שצריכה להיות בלא מלח. משום לחם עוני, והוה שיבוש גדול דברי שטות וכו', וכן הווד הגאונים.** הרי כידוע, אבותינו נהגו לשים מלח במצה של-מצוה. אמנם בזמנינו במצות שבהכשר שלנו הרשמי איננו עושים זאת, כיון שההכשר הוא לכלל הציבור, בד"צ פעולת צדיק. ובשו"ע כתוב [סימן תני"ה ס"ה], **נוהגים שלא ליתן מלח במצה.** אבל מי שבאופן פרטי רוצה להוסיף מלח למצות הרכות, בודאי רשאי לעשות זאת. בכל אופן, מה שאבותינו נהגו בעבר לתת מלח במצה, זה מתאים לשיטה הזאת, שהמלח אינו מחמיץ, והוה לא חסרון כלל בילחם עוני. כי ישנם כאלה שאמרו, אם אתה שם מלח, זה לא לחם עוני. מי אמר זאת לראשונה? המינים. כנראה אליהם הוא רומז כאן, ידעות המשובשות. כך חשבתי לתרץ, והוה מה שכתבתי שם.

אבל התבוננתי שוב, וראיתי שזה לא מספיק. דהיינו, החכם הזה לא טען שכך המינים מפרשים, אלא הוא אמר, **לפי שזוהי שיטת המינים.** כלומר, הדרך הזאת, לפרש פסוק באופן שאין לו מקור בחז"ל, זוהי שיטת המינים. ועל ערעור זה, לא ענינו כלום. לכן ברצוני להביא פה כמה ראיות מהראשונים, שלמדו הלכות מן הפסוקים, למרות שאין לכך שום מקור בחז"ל.

ראש וראשון לכך, הוא הרא"ש. כותב רבינו אשר [הלכות ס"ה, סימן א'], שבזמן הזה, מצות כתיבת ספר תורה היא לכתוב ספרי משנה וגמרא ופוסקים. זאת המצוה. מהיכן למד זאת הרא"ש? הרי אין הלכה כזאת בגמרא ולא בשום ספר מספרי חז"ל? על פי הגמרא בסנהדרין [דף כ"א ע"ב], מצוה על כל אדם לכתוב ספר תורה, שנאמר **וְעָתָה כָּתְבוּ לָכֶם אֶת הַשִּׁירָה הַזֹּאת וְלִמְדָהּ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שִׁירָה לְיָמֵהּ פְּפִיקָם** [דברים ל"א י"ט], מכאן למדנו שישנה מצות עשה על כל איש ואיש מישראל לכתוב לו ס"ת. 'השירה הזאת' היינו, התורה שכתוב בה את שירת האזינו. כך הגמרא לומדת. אי"כ מאיפה מוליד הרא"ש הלכה, שבזמן הזה, המצות עשה היא לכתוב ספרי משנה וגמרא ופוסקים. אומר הרא"ש, תראה מה כתוב בפסוק, **וְעָתָה כָּתְבוּ לָכֶם אֶת הַשִּׁירָה הַזֹּאת וְלִמְדָהּ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שִׁירָה לְיָמֵהּ פְּפִיקָם**, המטרה כדי ללמד. הדורות הראשונים למדו מתוך ספר תורה, אבל הדורות האחרונים לומדים מתוך ספרי המפרשים. אי"כ לאחר שהותר לכתוב את התורה שבעל פה, למדנו מכך שלכתוב את ספרי המפרשים והפוסקים וכל הספרים שלומדים בהם, זוהי המצות עשה של כתיבת ספר תורה.

דבר נוסף, אומר רבינו אפרים ומביאו החיד"א [נחל קדומים, פרשת קדושים], שהרי יש דין לעמוד לכבוד אדם זקן, כמשי"כ **מִפְּנֵי שִׁיבָה תִּקְוִים וְהַדְרַת פְּנֵי זָקֵן** [ויקרא י"ט ל"ב], זקן זהו תלמיד חכם. אבל אם אותו זקן נכנס למקום שבו כולם יושבים, קשה לו לעמוד ואין לו מקום ישיבה, מצוה שתקום ותתן לו את מקומך בכדי שהוא ישב. מניין לו זאת? הרי אין הלכה כזאת. ההלכה היא, לעמוד בפניו ולכבד אותו, אבל אין הלכה שצריך לתת את המקום שלך. אולי זהו מצד גמילות חסד. אבל רבינו אפרים אומר, שזה פירוש הפסוק **מִפְּנֵי שִׁיבָה תִּקְוִים**, תיתן לו את מקומך בכדי שישב שם. את דין זה למד רבינו אפרים מהפשט של הפסוק, למרות שהדבר לא כתוב בספרי חז"ל כלל ועיקר.

דבר נוסף, מפורסמת שיטת מהר"י קולון [שו"ת מהרי"ק, שורש קס"ז], והסכימו לו כל הפוסקים, שאשת איש שזינתה מחוסר ידיעה, לא ידעה שהדבר אסור, חשבה שמותר לה להיות עם מישהו אחר מבלי לקבל גט מבעלה. מה הדין? היא לא ידעה שזה אסור, הוכח באופן ברור שהיא לא ידעה, אי"כ מה מאשימים אותה? אומר מהרי"ק, שהיא בכל זאת אסורה לבעלה, משום שכתוב בפסוק, **אִישׁ אִישׁ כִּי תִשְׁטָה אֶשְׁתּוֹ וּמָעַלָה בּוֹ מְעַל** [במדבר ה', י"ב], לא כתוב ומעלה מעל בה, אלא כתוב **וּמָעַלָה בּוֹ**, דהיינו בבעלה, והרי בבעלה היא בודאי מעלה. אמנם היא לא מעלה בה, כי היא חשבה שזה מותר, אבל בבעלה היא מעלה. אי"כ מהרי"ק למד דין, מפשט של פסוק, אע"פ שאין לכך שום מקור בחז"ל.

ממילא אותו הדבר בענייננו, אם אנו אומרים שפשט הפסוק ילחם עוני הוא, שצריך לקיים את דין זה של שלימה ופרוסה במשך שבעת הימים, אי"כ בודאי שיש לכך בסיס. ורואים בראשונים, שהם הוציאו הלכות לפי הפסוקים, למרות שהדברים לא מוזכרים בחז"ל, אבל עכ"פ גם לא כתוב הפוך מכך.

ישנו חידוש הרבה יותר גדול, אפילו תמוה, שכותב רבינו חיים אבן עטר בפירושו עה"ת בפרשת כי תשא, גם שם הוא למד מפסוק הלכה מחדשת מאד, אבל זה כבר נגד חז"ל, וזאת תמיהה גדולה, כיון שגם הוא לא מסכים לכך שאפשר לפרש פסוק כנגד חז"ל. יש על כך באחרונים תירוצים דחוקים. הפסוק אומר, **וְשָׁמְרוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשִּׁבְתָּ לַעֲשׂוֹת אֶת הַשִּׁבְתָּ לְדוֹתֵם בְּרִית עוֹלָם** [שמות ל"א ט"ז]. הוא אומר שהפירוש כך, אדם שהוא רח"ל חולה שיש בו סכנה, כשאתה מחלל עליו שבת בשביל פיקוח נפש, אתה צריך לדעת מעכשיו כמה זמן הוא יחיה. אם הוא יחיה כמה שעות, אסור לחלל שבת. ואפי' אם יחיה עוד כמה

התודה והברכה לכל תורמי הת"ת אשר משקיעים הונם בתשב"ר ובונים לעצמם בנין לתפארה לחיי עוה"ב. יהא רעוא מן קדם מריה שמיא שלא יחסר להם מאומה ויראו ברכה והצלחה בכל מעשה ידיהם ותהי משכורתם שלימה כפולה ומכופלת מאתו יתברר. אבי"ר

מֵרֵן נְשִׂיא הַמוֹסְדוֹת

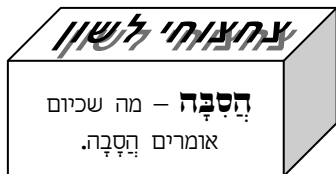
ימים, אבל לשבת הבאה הוא בודאי לא יחיה, מביאים מומחים האומרים שאפי' אם תרפא אותו הוא לא יחזיק מעמד עד השבת הבאה, אומר רבינו חיים בן עטר זיע"א שאסור לחלל עליו את השבת. והטעם, משום שכתוב **וְשָׁמְרוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשַּׁבָּת לַעֲשׂוֹת אֶת הַשַּׁבָּת**. דהיינו, מותר לחלל שבת לצורך פיקוח נפש, בתנאי שעל ידי זה הוא ישמור שבת אחת לפחות. אבל אדם זה, שלא יגיע לשבת הבאה, אסור לחלל עליו את השבת. כך הוא כותב, והדבר הפלא ופלא. כי הדין הוא ברור ומוסכם שיותר לחלל שבת, אפילו לחיי שעה. כדאיאתא ביומא דף פ"ג ע"א ובכל הפוסקים. עד היום, לא ראיתי תירוץ מרווח על דבריו, התירוצים שאמרו דחוקים מאד. אבל כך הוא כותב, אדם שמחללים עליו שבת לצורך פיקוח נפש, זה דוקא בעבור **אדם שיטנו בגדר עמוֹד לעשות את השבת**. אבל **במי שודאי לא יקום באותה שבת, ולא יגיע לשבת אחרת לשמרו, הגם שרפואות אלו יעילו לו לשעות או לימים, אין לחלל עליו שבת**. יוצא שהוא המציא דין, על פי פשט של פסוק שאין לו שום מקור בחז"ל, ומכאן ראייה לשיטה ולדרך הזאת. אבל במקרה זה הדבר אפילו נגד חז"ל, ואכן בודאי שהדבר צריך עיון גדול.

אולם על מה שאנו מדברים, על 'לחם עוני', אין לכך שום סתירה מדברי חז"ל, וכך אבותינו נהגו בכל הדורות. ואם רואים שרב שריא גאון היה צריך לכתוב ההיפך מכך, משמע שכבר מזמן הגאונים, שיטה זאת היתה ידועה, למרות שהוא בעצמו לא הסכים עימה.

דהיינו, יש הבדל גדול בין שיטת המינים, לשיטה שעליה אנו מדברים. שיטת המינים, הדרך שלהם היא, לקעקע את הדת, להגיד ההיפך ממה שאמרו חז"ל. אבל אנחנו אומרים רק על פי תורה שבעל פה, אולם מוסיפים דברים, וזהו בעצם כבוד ותפארת לתורה. כלומר, נכון שבחז"ל לא כתובה הלכה זאת, אבל זאת בכדי להראות, שאפילו פשט הפסוק, הדבר נכון. שאין בתורה דבר שהוא לבטלה, וניתן ללמוד דינים מהפוסקים, אפילו שבעצם דינים אלו אינם מפורשים. אבל כיון שאינם סותרים, הדבר בהחלט יכול להילמד.

דוגמא לדבר זה יש להביא ממה שכותב הרדב"ז, רבינו דוד בן זמרה בספרו מצודת דוד [מצוה תע"ג], שם גם הוא כותב חידוש גדול מהפשט של פסוק. התורה אומרת בפרשת משפטים, **עֵינַי תַּחַת עֵינַי שָׁוֶה תַּחַת שָׁוֶה**, [שמות כ"ב, כ"ד], כידוע הגמרא אומרת [בבא קמא דף פ"ג ע"ב] שהעונש הוא בממון. דהיינו, זה לא שמי שהוציא עין לחבירו, יוציאו גם לו עין. בגמרא בתחילת פרק החובל יש שני עמודים של ראיות, שהדבר אינו יכול להיות כפישוטו, אלא הכוונה היא לממון. והרמב"ם מוסיף וכותב [הלכות חובל ומזיק, פ"א ה"ו], **וכולן הלכה למעשה בידינו, וכזה ראו אבותינו דנין, בבית דינו של־יהושע, ובבית דינו של־שמואל הרמתי, ובכל בית דין ובית דין שעמדו מימות משה ועד עכשיו**. א"כ אומר הרדב"ז, אבל למה כתוב בתורה 'עין תחת עין'? אמנם הפירוש הוא שזה בממון, יש הרבה הוכחות וראיות לכך, אבל לפי הפשט, למה כתוב 'עין תחת עין'? אומר הרדב"ז, שדבר זה מתקיים גם כפישוטו. דהיינו, בגלגול הבא, הנחבל שהוציאו לו את העין, יחזור להוציא את העין לזה שהוציא לו את העין. אכן יהיה 'עין תחת עין', הוא יחזור בגלגול ויעשה לו את הצער שגרם לו החובל, מדה כנגד מדה. לכן התורה כתבה זאת כך, כי גם הפשט הוא אמיתי, יתקיים 'עין תחת עין' ממש, ע"י שיחזור ויעשה לו זאת.

אם כן אנו רואים, שגם מנהיגו זה מיושב הדק היטב.

מַחִידוֹשֵׁי רְבוּתֵינוּ

מלמד שהיו ישראל מוציין שם (אגרתא דפסחא)

איתא במדרש: מוציין לבוראם במילה ובתגלחת ובציצית (שה"ש רבה פ"ג אות י"א ומדרש הגדול ריש פרשת שמות) ופירשו המפרשים, בתגלחת שע"י פאות הראש והזקן הם מובדלים משאר הגוים. ואמנם, פאות הראש מבלטות לעין-כל את היחוד היהודי, ומקשטות את מהותו, כמו שהארנב בקונטרס 'סימן טוב'. פאות הראש אף מונעות מהיהודי נסיונות קשים, כפי שמסופר על בחור ישיבה אחד המהדר בגידול פאותיו, שבא לפני מן החזון איש זלה"ה, לבקש ממנו ברכה, מאחר שהצבא מבקש לגייס אותו.

הרב נענע בידי הקדושות את פאותיו הארוכות והמסולסלות של הבחור, הרגיע אותו ואמר לו, 'את הפאות האלו הם לא צריכים!' אין צורך לומר שמילים ספורות אלו, פעלו את פעולתן והבחור נפטר מעול הגיט, ופאותיו הן הן שהצילו אותו מהירידה הרוחנית בצבא (מעשה איש ח"י עמי מז).

מעשה נוסף באחד מתלמידי מרן הגרי"ז מבריסק זלה"ה, שעמד לחנך את בנו הקטן בפאות הראש, ונכנס אל הרב להתברך מפיו במעמד זה. באותה הזדמנות פנה אל הרב ושאלו, 'ילמדנו רבינו למה נהוג לומר 'לעשות' פאות הרי לכאורה אין מצוה חיובית לעשות פאות, וציווי התורה הוא, רק שאסור להשחית את פאות ראש?'

נענה לו הרב, לא!! אכן יש מצוה 'לעשות' פאות, והוכיח כן מדברי הרמב"ם (הלי ע"ז פ"ב ה"א) שכתב 'אין מגלחין פאות הראש כמו שהיו עושין עובדי עבודה זרה וכומריהו, שנאמר (ויקרא ט"ו כז) לא תקיפו פאת ראשיכם', ע"כ. הרי שטעם פאות הראש, הוא כדי להכיר שהלה הוא יהודי מזרע ישראל. ובעשיית הפאות לילד, אנו עושים סימן, שילד זה הנו יהודי. לכן אמרי אינשי 'לעשות' פאות.

ביקש התלמיד להביא הוכחה לדברי רבו, וסיפר לו שהתימנים קוראים לפאות 'סימנים'. נהנה מרן ונענה יכון!! נכון!! נוכח התלמיד כי פניו הקדושים של רבו צהובים לו בשיחה זו, וביקש גם לדעת היכן מקור למנהגם של אלה ההולכים בפיאות ארוכות.

המשך בעמוד הבא

ברכת תזכו לשנים רבות שמחים ומועדים טובים שלוחה לכל קוראי העלון ולכל אחינו כל בית ישראל יע"א

לרפואת הודיה בת אוריאל אהרן בתוך שכחע"י

מחידושי רבותינו

המשך מהעמוד הקודם

ורבנו השיבו מדכתב מרן בש"ע (י"ד ס"י קפ"א ס"ט) 'וכל רוחב מקום זה לא תגע בו ידי, ע"כ. ואנ"פ שהפוסקים דנו כמה הוא השיעור, הרי שלפי דברי מרן הידור גדול הוא שלא ליגע בפאות כלל, וממילא נעשות הפאות ארוכות!! (הגדה של פסח מבית לוי, והובא בקונטרס סימן טוב עמ' י"א עם הוספות).

מעשה מעניין שמענו לאחרונה מפי רבי יפת כובאני שליט"א, שאירע עם דודו הרב הגאון רבי מנצור כובאני זלה"ה מרבני ק"ק ג'עוד שבדרום תימן:

באותן הפעמים שנסע מארי מנצור לעיר הסמוכה צ'אלע לצרכי מסחר, ועמו סחורות שכללו בדים, מיני תבלין וכ"י, פגע בו שודד ודרש ממנו בתוקף לרדת לאלתר מעל גבי החמור. משלא נענה, תקף אותו בכח ושדד את כל רכושו, ובנוסף לכך תלש שתי שערות מפאותיו!! ה' ירחם. מארי מנצור לא אמר נואש, מה גם על תלשת השערות מסימניו, ומיד פנה אל השיך של ג'עוד, והתלונן נגד אות גוי אלם. השיך קיבל את דבריו, וביקש ממנו שיעריך את דמי החמור וכל הכבודה שעליו, וכששמע את הערכתו שילם לו מכיסו את כל ההפסד.

כמובן שבזה לא תם הסיפור, השיך הזניק את כל ראשי השבט, ודרש מהם במפגיע למצוא את הגנב בהקדם. משנמצא הנוכל, קנס אותו השיך סכום גבוה, עד כדי כך שנאלץ למכור את אדמתו... ועל כל שיערה שנתלשה מפאותיו של מארי מנצור, חיבב אותו שבעים וחמשה ריאל. בינו זאת אחי ורעי, ומכל מלמדי השכלתי.

(יאהבת הקדמונים' להרה"ג שלמה אכלופי שליט"א)

בדרכיהם אתהלך...

ליל שימורים הוא

להרב יהודה צעדי זצוק"ל לא היה לו ילדים אלא רק בן אחד, ושמו מוהר"ר יחיא צעדי. הוא היה חבר בבית דין של מהר"יץ. היתה לו בת אחת, נשואה לבית אלבדיחי, אשר ילדה לו בן אחד ששמו יהודה. יהודה היה עשיר, אבל לא היה בעל תורה. ולעומתו סבו מהר"י צעדי היה זקן ביותר, ועוסק בתורה יומם ולילה, אבל עני ביותר. וגם בנו הרב יחיא צעדי היה בעל תורה אך עני ביותר. הנכד יהודה בדיחי העשיר, היה מזמין את זקנו מהר"י צעדי על שלחנו, וכמובן גם בימים טובים שיהיה תמיד סמוך על שלחנו. ובזכות שהיה מחזיק תורה את סבו, זכה ונולד לו בן אחד תלמיד חכם גדול, ושמו מורינו יחיא בן יהודה אלבדיחי, מחבר הספרים 'חן טוב ולחם תודתי'.

ויהי מימים כי זקן רבי יהודה צעדי ועיניו כבדו מזוקן, תמיד היה יושב בחדרו להגות בתורתו. ביום י"ב לחודש ניסן, ערב לפני ליל הסדר, האימאם המלך אלמנצור הזקן, שראה שהוא לא מסוגל להמשיך בתפקיד, קרא לבנו מנצור הצעיר הקטן והלבישהו בכתר מלכות ואמר לו, תהיה עכשיו אתה המלך, תנהל את עניני המלוכה, ואני אשב בצד. אך הזהיר אותו האימאם הזקן, השמר לך ושמור נפשך שלא תתגרה ביהודים, למען תאריך ימים על ממלכתך. אמר לו בנו, למה אתה חסר דעה כמותם? בני אדם ככל שמזדקנים דעתם מיטרפת עליהם, אתה כנראה כבר לא בשלך, אני כל עצמה של מלכות לא קיבלתי, רק כדי להרוג ולאבד את כל היהודים. ולא יזכר שם ישראל עוד. אמר לו אביו הזקן, בני, חושש אני לך שמא תבכה. אני חושש שבסוף אתה רק תצטער, תבכה מזה. אמר לו, אבא, אני אמרתי לך שאתה חסר תבונה, אתה לא מדבר בדעת, אין להם אפילו חרבות להילחם, אין בהם ממש. אני יכול לכלותם ברגע קטן, כי חלשים הם. ה' מואס אותם ורוצה להכחידם מן הארץ. אמר לו, בני, אם תשמע לעצתי היזהר והישמר מהם, הם נראים כמו תולעת שמשברת כמה קורות גדולות. אמר לו, אבא, איך אתה אומר כך? אומה זאת אינה נחשבת אומה, ואין להם שם בגויים. אני אשלח ילדים קטנים אשר יוכלו להכחידם ברגע. לא צריך אפילו צבא, כמה ילדים יהרגו אותם את כולם. אמר לו, בני, אל יקלו בעיניך, כי כבר ניסיתי, אני כבר זקן יש לי ניסיון, תשמע לי, לא יכולתי להם. הם מפילים שיני אריות ומשברים מלתעות כפירים. אמר לו, אבא, בחייד, מחר אני גומר את כל הסיפור, למחר אעשה הדבר הזה, ולא יזכר שם ישראל עוד. ח"ו.

באותו הלילה הוא ליל ארבעה עשר בניסן, ליל בדיקת חמץ, באו כל הגויים לשמוע תפילות מפי האימאם החדש, נתקבצו כולם אל המסגף הנקרא אלגאמע אלככיר, המסגף הכי גדול שלהם בצנעא. אחרי התפילה אמר להם האימאם הצעיר, שמעו עמים כולם, מטעם המלך ודתו, למחר יש חג ליהודים, כל אנשי המדינה יחד תבואו כשמעכם קול הטאסה (טאסה, זה עריבה גדולה עשויה מנחושת, לנחושת יש קול צלול, וכשמכים עליה זה משמיע רעש גדול) של האימאם, תבואו כולם בחרבות ונרד אל היהודים בטח, לא נחיה כל נשמה. כי אז כל היהודים יושבים בביתם בליל הסדר שאננים, וכך נהרוג את כולם בבתיהם. רק תזכרו שהסימן הוא, כשישמע קול הטאסה. וכל אשר לא יבוא וימרה את פי, יחריבו את הבית שלו. גם אני מזהירכם, ונשמרתם מאד לנפשתיכם שלא להוציא סוד הדברים שידעו היהודים מה שאנחנו מתכננים עליהם. שאף אחד לא ידבר, זה סוד בינינו. מחר בהפתעה אנחנו פושטים על שכונת היהודים, מה שנקרא קאע אל יהוד.

האימאם וכל הנאספים שם, לא ידעו כי מומר אחד שהמיר דתו מדת היהודים שומע. ואף על פי שהוא מומר סוף סוף הוא יהודי. השכים המומר למחרת והלך אל רעהו יהודה בדיחי, ואמר לו, אני רוצה להגיד לך סוד. אני מגלה לך אבל תיזהר שאל תגיד לאף אחד בעולם. אני אוהב אותך, ולכן אני מספר רק לך. אמר לו, אינני צד נא עצה, תקום תמלט את נפשך ואת נפש אנשי ביתך תסע מן המקום הזה, כי ממנו וגמרו במסגף להשמיד את שונאי ישראל עד גמירא מאיש ועד אשה מקטן ועד גדול מעולל ועד יונק, יבואו בלאט ואתם ישנים בליל חגיכם. אבל אל תוציא סוד, כי המוציא את הסוד דמו בראשו. אלא מפני אהבתך הגדתי לך. תצא מצנעא עם כל המשפחה שלך, תברח מהעיר הזאת.

כאשר שמע יהודה בדיחי את הדברים האלה, נמס לבבו, ולא קמה עוד רוח בו מפני הבשורה הרעה הזאת. מה עושים? תמה אל עצמו הרי אי אפשר להתייעץ עם אף אחד, זה סוד שאסור לספר. משכך קם וסגר את חנותו והלך אל זקנו (סבו) מהר"י צעדי, והוא יושב בחדר לבדו ועוסק בתורה. התקרב אליו וכרע על ברכיו ובכה בכי גדול. צעק מהר"י צעדי אליו ואמר לו, למה תבכה? קום לך אל הבית ותכין צרכי החג, ליל שימורים הוא לה! סיפר לו יהודה בדיחי את כל אשר נודע לו. אמר לו סבו, אל תאמין ליצר הרע שבא לבלבל דעתך להטריד ממצות ה'. מששמע זאת יהודה בדיחי, הלך מאצל סבו בפחי נפש.

המשך בעמוד הבא

לכל משפחות הפתח יחיי שתזכו לקיים את חט חיפותינו בקשואה מעליא אבסר את פחא' הפוחני
מפחל ע' אמירא ונצפה כולאנו אביאנו לחוש את חסנו ה' עיפי קשנינו ותפאפתינו. אכ"יפ.

בדרכיהם אתהלך....

המשך מהעמוד הקודם

הרב זכורנו לברכה היה יושב ולומד בתורה, ואין לו כסף כלל כי היה עני מאוד. והנה עבר אדם אחד שם, נכנס אליו ונתן לו עשרים כבאיר (שם של מטבעות שהיו אז) ואמר לרב. בבקשה הרב, תיקח את זה ותקנה לך טבק (מה ששואפין לנחיריים), והלך לו. באותו עת עבר ילד יהודי ברחוב, קרא לו הרב אליו ואמר לו. לך אל כבשן האש של הקדרים וקח לי משם ארבעה שבוי חרס ואני אתן לך ארבעה כבאיר (מטבעות) שכרך עבור טרחתך. הלך הילד והביא לרב, והרב שילם לו שכרו כפי שהבטיח לו. עמד הרב וכתב על ארבעת שבוי החרס שמות קדושים, על כל חרס רשם שם אחד קדוש. קרא שוב לילד וביקשו, תיקח את ארבעת שבוי החרס ותזרוק אותם לארבעה פינות העיר, צפונה וקדמה ונגבה וימה, ואני אתן לך עוד ארבע כבאיר (מטבעות). הסכים הילד, לקחם והלך וזרקם ולא סיפר זאת לאיש וגם לא ידע למה ביקשו זאת הרב.

בנתיים יהודה בדיחי היה כל היום בוכה ודמעותיו יורדות כנחל, מחשב בליבו איך למחר חייו הרחובות יהיו ריקים מקטן ועד גדול, כמו שמתכנן האימאם, והוא לא ידע מה עשה זקנו מארי צעדי, כי הרב לא סיפר לו כלום. לעת ערב, באו כל היהודים מלובשים לתפילת ערבית גדולים וקטנים אל בית הכנסת שמחים וטובי לב, הודו לה' כי טוב. כל האנשים שמחים בבית הכנסת והאירה מרוממת, ואילו יהודה בדיחי בוכה ובוכה, ודמעות נזולות בחיל, אך לא סיפר לאף אחד סודו.

לאחר שגמרו את התפילה, אחז ביד מהר"י צעדי היות והיה זקן מאד, והביאו אל ביתו. הושיב אותו על מושבו, בזוית ישיבתו והסיבתו. התחילו בקידוש, תרומה הבדילנו מכל עם, כולם שמחים, כל אנשי הבית אשתו ובניו ובנותיו מסובים בשמחה. שתו כוס ראשון. באו לרחוץ מים לטבול הירקות, עוד מעט אוכלים את הכרפס, והנה שומע יהודה בדיחי את קול הטאסה. שומע הוא את הצלצול, מקבצים את כל הערבים כמו שציוה אותם האימאם בליל ארבעה עשר. נבהל יהודה בדיחי וקם ממקומו. אמר לו זקנו מה לך? שב. אמר לו, אני לא יכול, אני לא יכול להגיד הגדה, אני רוצה לראות מה יהיה בסוף הלילה הזה, מה יהיה אחריתו, נחיה או נמות. אמר לו הרב, בני אל תחוש, תעשה רצון ה' יתברך, והי' סיבב לעמו, לא יטוש ה' את עמו. אמר לו יהודה, אין ליבי שוקט ובוטח. ליבי בוער בלהבי אש, גחלת בקרבי, אני לא אוכל עכשיו לעשות שום דבר. הלך יהודה ועלה לגג לראות מה יהיה בסוף. והנה הוא רואה שכל היהודים בהשקט ושלווה. ואומרים את ההגדה בשמחה בנועם שפה, בטוב כל, שותים ארבעה כוסות. ולאחר שהשלימו את כל ליל הסדר כל יושבי שכונת היהודים, הלכו לישון. אך האיש יהודה ואנשי ביתו לא הלכו לישון אלא עלו אל הגג לראות מה יהיה.

לאחר שלש שעות או יותר, כשנתאספו כל הגויים הערבים שבעת אלפים איש, כולם אחוזי חרבות שלופות בידם, כאשר ציווה האימאם מלכם והאימאם הולך לפניהם, כשהירח היתה בהירה ביותר, ליל חמשה עשר בחודש, ירדו כולם לכיוון שכונת היהודים. כאשר הגיעו מהצד הצפוני של שכונת היהודים, רואים הם והנה אש עולה עד לב השמים מפסיקה בין שכונת היהודים לבינם. אמר להם האימאם, עיברו באש הזאת, אל תיפחדו, זה בסך הכל כישופים, זה רק אחיזת עיניים, תעברו! כמה מהם עברו, אך נשרפו. משכך נשאום חבריהם על כתפיהם. אמרו הערבים, נלך לצד מזרח, אך גם שם נשרפו. חזרו ונסובו מדרומה של העיר, אך גם שם נשרפו. חזרו והלכו מכיוון מערב, אך גם שם לא הצליחו לעבור. המתינו שם הערבים אולי תיפסק האש, וכי כמה זמן תדלוק האש? שהו ארבע שעות, והם מקיפים מסתובבים אולי ימצאו איזו שהיא פירצה מאיפה להיכנס, אך לא מצאו. האש בוערת ובוורת ללא הפסקה. משכך חזרו אל בתיהם, נזרו אחור בפחי נפש.

משראה האימאם הרשע כי לא עלתה בידו תיכוננו להרוג להשמיד ולאבד את היהודים, בכה ותכף חזר אל אביו וסיפר לו את כל המעשה. אמר לו אביו, בני, הרי אמרתי לך, תיזחר ותישמר מהם, נשיכתם נשועל וכל דבריהם כגחלי אש. כיון שראה יהודה בדיחי את מעשה הגייסות שנסבו על העיר וחזרו, ירד לעשות הסדר מחדש. בכל זמן זה היה מארי יהודה צעדי בחדר יושב בפינה, מחכה. היות שעדיין הם לא גמרו את הסדר, כי הפסיקו באמצע, עד שיהודה יחזור. כשחזר יהודה אמר לו סבו, בני, ראית מה עשו? הם (הגוים) ציערו את עצמם, נסובו על העיר, וחזרו ולא הרגו אפילו חתול אחד [הרב ידע כבר ברוח הקודש מה היה]. אמר לו, נכון, אפילו חתול אחד לא הרגו. לאחר מכן עשו את הסדר בשמחה הוא ואנשי ביתו עד שעלה עמוד השחר. כיון שעלה עמוד השחר הגיע זמן התפילה, הלכו להתפלל ולא טעמו טעם שינה כל הלילה. תחילתה יגון וסופה ששון, תחילתה אנחה וסופה שמחה, כי רגע באפו חיים ברצונו, בערב ילין בכי ולבוקר רינה. הפכת מספדי למחול לי פיתחת שקי ותאזרני שמחה. אחרי התפילה השכים המומר להגיד ליהודה בדיחי את שאירע. וסיפר לו, אתה יודע מה היה? הייתי איתם בלילה, הגענו ואש מקיפה את העיר, נשרפו אולי חמשה עשר אנשים, חשבו שזה כישוף, לא האמינו שזה מהי.

(ערוך מתוך 'שיעורו השבועי של הגר"י רצאבי שליט"א ע"פ ספר 'קורא דורות')

מהליכות אבותינו

אין גונבין האפיקומן

הגמרא בברכות (ה) מספרת: רב הונא החמיצו לו ארבע מאות חביות של יין. נכנס לבקרו רב יהודה אחיו של רב סלא החסיד והחכמים, ויש אומרים שזה היה רב אדה בר אהבה והחכמים. אמרו לו לרב הונא, יפשפש הרב במעשיו מדוע אירע לו כך. אמר להם רב הונא, וכי אני חשוד בעיניכם? אמרו לו וכי חשוד הקב"ה שיעשה דין בלא משפט?! אמר להם, אם יש מישהו שידוע עלי דבר שיגיד. אמרו לו, שמענו שלא הבאת לאריס (זה שטיפל לו בכרס) שלך את חלקו בזמורות הגפן. אמר להם רב הונא, וכי הוא השאיר לי דבר?? הוא גזל לי הכל!! אמרו לו, זה מה ששגור בפי האנשים, 'הגונב מן הגנב, גם הוא טועם טעם גנבה'. אמר להם רב הונא, מקבל אני עלי לתת לו את שמגיע לו. מסיימת הגמרא, נעשה נס והיין שהחמיץ נעשה שוב יין טוב, ויש אומרים שהיין שהחמיץ נמכר כחומץ, בשווי של מחיר היין.

ועל כן יפה נהגו אבותינו שאת **האפיקומן** לאחר שבצעו מהמצה **היו מניחים בסודר על הַשֵּׁכֶם על שם 'משארותם צרורות בשמלותם על שכמם' וגם כדי שלא ישכח לאכול את האפיקומן** (יעץ חיים למהר"י זצ"ל) ולא היה זכר לעניין גניבת האפיקומן שמקובל אצל חלק מעדות ישראל. ומרן הגר"י רצאבי שליט"א בפע"ח (ש) כתב שאין להנהיג כן מעתה, בפרט שזה יגרום לקלות ראש וליצנות.

לעילוי נשמת

חיים בן יחיא נהרי ז"ל, אודיאל אהרן בן אליהו ז"ל,
יפה בת יחיא נהרי ע"ה, תנצב"ה

לרפואת

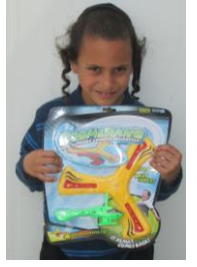
אבנר בן יפת
בתוך שכחע"י

תפארת בנים

שני תלמידים מכיתה א' ה"ה שלמה ססה

ונחמן חזד נ"י

שמשקיעים רבות
בשיעורי המארי, קיבלו
שי כהערכה על
התמדתם בלימודם
יה"ר שימשיכו לעלות
מעלה מעלה במעלות
התורה והיראה, אכי"ר

זכה במבצע
'מסייעים ומרויחים'
בפרס הגדול קומיקס
לחג הפסח
ידידיה
נהרי
נ"י
יה"ר שיזכה להיות תמיד
מן המסייעים ולא מן
המסתיעים

חולקו פרסים לעשרה תלמידים המזדוין בוא לת"ת, בכדי להספיק את שיעורו של מנהל הת"ת הרב אליהו נהרי שליט"א המתקיים מידי יום לפני תפילת שחרית בנושא עבודת המדות עם סיפור מחכמי תימן ואנשיה המכונה בדרכי אבותינו, ואלו הם:

אליסף דחבש נ"י

נתנאל וגימה נ"י

ידידיה נהרי נ"י

יהודה נחמן ינאי נ"י

שריה מפעי נ"י

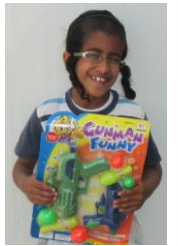
נהוראי מדמוני נ"י

נתנאל עובדיה נ"י

יהודה עוזירי נ"י

אור שלום נגר נ"י

אליאב לוי נ"י

יה"ר שימשיכו להתמיד ולהשכים בכל יום לעבודתו יתברך ויעלו מעלה בסולם הניצב ארצה וראשו בשמים, אכי"ר

שלוחה בזאת הברכה מעומקא דליבא למורינו ורבינו עטרת ראשינו הגאון הגדול מרן נשיא המוסדות פוסק עדת תימן מחזיר עטרה ליושנה מקים עולה של תורה ולוחם מלחמתה

רבי יצחק רצאבי שליט"א

על הדרכתו והכוונתו לכל ישראל בכלל ולעדת תימן בפרט, ולנו צוות התלמוד תורה וההורים, לדעת איזוהי דרך ישרה שילכו בה ישראל לשכון אור. יה"ר מלפניו יתברך שיאריך ח' ימיו בטוב ושנותיו בנעימים, בבריאות איתנה ונהורא מעליא, ויפוצו מעיינותיו הוצה, כמים אשר אין להם סוף. ושנזכה לאכול עמו בבית המקדש מן הזבחים ומן הפסחים ששים ושמחים במהרה בימינו, אכי"ר.

חכמי תימן

הרב יעקב גדסי זצ"ל

חתנו של הרב אהרן מצרפי זצ"ל (שהוכיחו באחד הגליונות הקודמות). תלמיד חכם גדול, רב ודיין בקהילת עציראב מקום מגוריו.

בקיאות גדולה היתה לו בחכמת התכונה והמזלות, במהלך השמש הירח והכוכבים. מעולם לא השתמש בשעון, ואפילו בארץ ישראל, היה יודע את השעה המדוייקת ע"פ הרקיע ואפילו ביום המעונן. היה קובע לפי חכמת המזלות איזה שם לקרוא לכל תינוק שנולד.

כמו"כ ידע איזה שמות לקרוא לתינוק לפי שמותיו של אחיו, שיהיו השמות מתאימים זה לזה, שלא יגרם ביניהם מחלוקת ושנאה, ח"ו.

נפטר ו' אדר ב' ה'תשל"ח

התודה...

לידידנו משכבר הימים

משפחת עצר

מאשקלון בעלי מאפית המצות (פיתות רכות) במסורת אבותנו

טעמו ורואן

על הסיור לתלמידי הת"ת במאפיה. יה"ר שיראן ברכה במעשה ידיהם ויזכר לראות יוצאי חלציהם יראים ושלמים הולכים בדרכי האלודים, אכי"ר.

הברכה...

והשפע ממקור ברכה עליונה בכל הברכות האמורות בתורה לעמלי מערכת העלון רבני הת"ת שליט"א

הערות, הארות ותשובות לחידות ניתן לשלוח לפקס: 03-9130009 או במייל: Nahari@enativ.com

ברכת מלי טוב לוחה אנפנת
ח'צרוני' הוקרה לרצל היכנס פנס דול
נ"ו פבריתו fe-אברהם אפיו, יה"ר
יענה לתורה לחוה ואמצים טובים